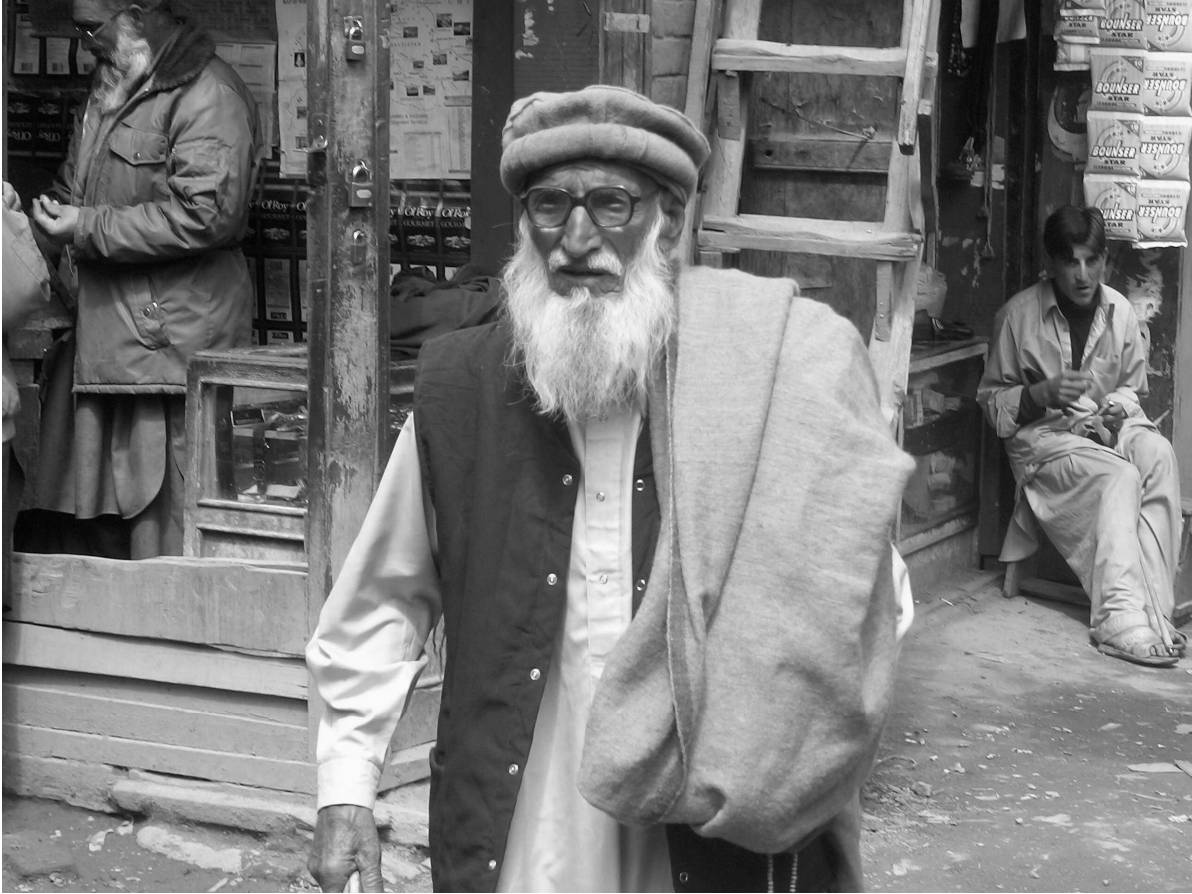

گاؤری

کالام، سوات

شماره نمبر 7

kcs_kalam@yahoo.com

⇒ خطاں پتہ ⇒

کالام کلچرل سوسائٹی

بمعرفت البدر بک سیلرز، مین بازار کالام، سوات

http://www.geocities.com/kcs_kalam

محمد زمان ساگر

گل رحمان

شمشی خان، عبدالعلی

وزیر الملک

شیر اللہ

مدیر اعلیٰ

مدیر

معاون مدیران

نمائندہ اتروڑ

نمائندہ اوٹو

اداریہ

کالام مئی گاؤری جب چُنڑوگان ورکشاپ

اشوم یعنی ۲۰۰۵ آن جولائیاں ما مئی کالامہ گاؤری جب چُنڑوگان ورکشاپ ہوش۔ این ورکشاپ مئی کالام تھی تے اُتروڑ تھی تقریباً ٹو جاتکہ حصہ گھینش۔ آمہ امی ٹی دوس مئی پنجو بیش ما زیات قصاً تے مقالاً چُنڑو۔

امی قصا تے مقالاً مہ انشاء اللہ تانی این رسالاً مئی لمر لمر دہ چاپ گرت۔ آئندیں کیر پا کالام کلچرل سوسائٹیاں این ارادہ تھو اوں دی پا ورکشاپونہ کا زیات ما زیات مواد حاصل کری۔ استازان این ورکشاپ مئی شمشی خان، گل رحمان، سید زمین اختر گاؤری، حاجی عبدالقیوم تے یہ (محمد زمان) آش۔

شرکاء مئی عبدالعلی، محمد حمید، شمس الرحمن، ملک زرین، ماسٹر عبدالغفار، ماسٹر عبدالمنان، وزیرالملک، محمد اقبال، حمیداللہ تے دی سیتان شامل آش۔ آمہ سوہہ آخر مئی این درخاس کیر اوں یاتہ اینچھلان ورکشاپ کالام ما علاوہ اوشو، اتروڑ تے دیر کوسٹانہ پا بودہ تے یا بھی امی شوئے لامان چُنڑوگ والا ا بھاگ مل دہ۔

محمد زمان ساگر

اسلام یا وہم جُنڈیل:- احسان الحق، کالام بازار

اسیں کی حقیقت نات۔ سوا کار خدائے پاکاں۔

۲۔ خلق ارو گن لون چہور کیر تے تھی جانہ تام ایچ دہ سمٹی۔ این جولاک حدیث یا قرآن مئی نات۔

۳۔ نماز کیر تے جانماز رات کرا نہ تے شیطان تن واکہ موٹل گراں۔ این جولاک این کئی حقیقات نات۔

۴۔ مون ایما این رواج تھو اوں ارو گن درآن راکہ گیل کھیئے تے سہ قرضدار ہواں۔ این جولاک اسلام مئی نات۔

۵۔ ارو کیں ایسالہ کھورہ صابن دیت تے تام پل صراطیں پن رہ پشیلین۔ این جولاک پا اسلام مئی نات۔ صابن دہ تساں کھور صفا ہواں۔

۶۔ دی اسال ارو پرین تھوسہ دیت تہ کھوشون ہواں۔ یا گیل پرین رہ تھیئے تے لیش نہ نکیں۔ این جولاک پا اسلام مئی نات۔

۷۔ گسین گائے جیئے تے خلق مناں اوں کور واکہ پھوک مو دا نہ تے بسور گائیں چیش چپاں تے کاس کہ کور دیت تے تام آٹ دیاں۔ ارو نہ دیت تے گائے شیشیں۔ آٹ داگ دہ گائے والاں ثواب پا خراب ہواں۔

۸۔ کیں شیٹ تھی کہ جاتک کشکھنگہ سفرہ گا تے تام مناں اوں باگ مو لالا ان دہ خوئیری ییں۔ ائی بندوآئیں رسم۔

این نا باوجود اوں موٹو تقریباً بارہ شیٹ ماکہ کم از کم آ تعلیم یافتہ موجود تھو۔ تام اردو پا خامخہ جاننت۔ تے اینچہلہ لام اینچہلاں نات کو تن ماکہ کم از کم آ ملان ناتھو تہ۔ پرہ امی جولاکاں باوجود پا بعض اینچہلاں جولاک خلق مئی مشہور تھو تے باوجود تعلیم یافتہ تے مسلمان ہوگاں تام دگیراں اینچہلاں جولاک رہ عمال گرت اوں سہ اسلام ماکہ نات۔ پرہ تانی لاعلمیاں وجا دہ تن راکہ عمال گرت۔ تاس راکہ یقین گرت۔ امی جولاک رہ امی خلقاں اتیک یقین تھو اوں اسوں بارا ماکہ ملن ما تھی کہ پا تیوس نہ گرت۔ مئی امی چہلاں کتیک جولاک جمع کیت اوں خلق تام راکہ عمال گرت پرہ اسلام ماکہ تھی جولاک بیخی نات۔ یہ امی جولاک تانی دیش تھی کہ نہ منت۔ پرہ کلونا تجرباً دہ کاں مئی اسلامی کتابونہ تھی حاصل کیت تساں منت۔

امی چہلاں کتیک جولاک جمع کیت اوں تساں اسلام مئی کی زکر نات پرہ خلق تاس رہ آ قسیمہ رواجاں مطابق عمال گرت۔ اینچہلاں جولاکیں حقیقت تہ چہور پرہ ان رہ عمل گروگ بار سخت گناہ۔

۱۔ بعض خلق باوا پت این مناں اوں این ایساں کھور مکہ لال یا ران یائے۔ اسلام مئی

۱۸۔ بان سمکہ لیکو تے لوکوٹور رآن ہواں نہ تے لال ہواں۔ این جولاک بیخی غلط۔

۱۹۔ دی اسال این منیں اوں میشال ما پھرماہ گیل کھاگ اووال۔ ائی پا غلط یقین۔

۲۰۔ دی خلک تانی حاجتیں کیر ولیانان قبر کہ بچاں۔ این جولاک پا گناہ۔

۲۱۔ دی خلک منان اوں تھیریں تیلہ یا کھوریں تیلہ جام دا سات تے دولت یں۔

۲۲۔ اکثر مانوش این منان اوں مئی ماکہ مرض تھی (اسپوجیں بیماری ما علاوہ) ماں نماز نہ ہواں۔

۲۳۔ دی خلک این منان اوں یو بویاں پائیزار یا کوچور سائے تے اووال ہواں۔

۲۴۔ لیکال تانی تھوس پھٹکاشات تے تسیں دیاں ارو ائی نماز روشانت۔ ائی پا غلط۔

۲۵۔ گنگرٹوٹ کوچور راکہ اوکاس تے نام کوچور گراں۔

۲۶۔ دی خلک منان اوں یہ ریتہ روز تھانت روز ہو تے تھوکو تہ صحیح نہ ہو تے سویبی روز ہوئے۔ اینچہلہ روز نہ ہواں۔

۲۷۔ اینچیک ماکہ نماز نہ ہواں۔ این جولاک پا غلط۔ البتہ چلاں انتظام ہو تے صحیح نہ ہو تے اینچیک مئی جائز۔

۲۸۔ مرالیں بیس دیت تی دن ٹھکرجاں۔ ائی پا غلط۔

۹۔ دی اسال منیں ارو ککیرہ بانگ دیت تے تاس حلال گراں نہ تے آفت یں۔

۱۰۔ دی خلق منان اوں پشیر چھور ہی تے اسان ڈاک درینہ نہ شجاں۔ کیکوں پیغمبر (ص) ا پشیراں ڈاک رہ تھیر تھیش۔

۱۱۔ دی خلک کہ جیس بیٹے تے تام منان اوں کشکن موں یادائے۔ این جولاک پا اسلام مئی نات۔

۱۲۔ موں ایما اکثر خلک این منیں اوں کاں لوکوٹور ہوگ ما پت تسوں بوب مور تے تھی پو چبدس۔ این جولاک پا اسلام مئی نات۔

۱۳۔ دی اسال این منیں اوں ڈگیر او نماشاماں میہ او مو پو۔ کیک اوں زنکدنیں ٹیم رہ ای سات جانا تے شیطان او دیاں تے کم عادت ہو تے سہ شیطاناں او پواں۔

۱۴۔ دی خلک منان اوں سیر یا یسون بتام ہی تو تے اوطنان گھان مراں۔

۱۵۔ دی خلق منان اوں سیگیتیں کھاریٹ چا تکہ پدانان تودہ گا تے ایس میش تے میش ایس ہواں۔

۱۶۔ دی خلک منان اوں مرال این اوراح یا دران رہ بیں۔ تسان نام دہ دعاگر نہ تے خپہ ہو بچیں۔ این جولاک اسلام مئی نات۔

۱۷۔ دی خلک منان اوں کٹڑیک لکی تے باوا رہ آگہ موچاں۔ ائی پا غلط۔

مجلساں آداب

چُنڑیل:- شیراللہ، اوشو

چالاکى تے عیاریاں مظاہرہ کر۔ ہمیشہ اپان قابل تے اوخیار تے دانہ حساب کروگ پکار نہ بلکہ دی دی خلق ما کہ ازده گروگ پکار۔ این باراً ما کہ موں قومى مشر قائد اعظم آن فرمان تھو "یہ ہمیشہ اپان ا طالب علم حساب گرت اینیں کیر اوں یہ کشکہ نام شئی ازده کرم"۔ ہمیشہ مجلس ما کہ سگریٹ، نسوار تے دی نشہ گروگ پکار نہ۔ تیتھی اوں ان تھی دی بار خلق کہ تکلیف میلاؤ ہوانت تے این آداب مجلس سہ بار خلاف کار۔ تیتھی اوں سگریٹ یا چرس وغیرہ کاں مانوش پوان تے اتیگ اثار این مجلساں دی خلق کہ پا میلاؤ ہوانت۔ ان تھی دی خلقیں صحت پا بار خراب ہوئیں۔

مجلس ما کہ اج پا گروگ پکار نہ۔ تیتھی اوں ایجیں عمر گم آشین۔ مجلس ما کہ یا دئیل کیٹ، غیبات پا گروگ ران نہ، تیتھی اوں ان تھی انسانیں تانی عزت پا بار گم ہوئیں۔ خلق اینچھلاؤں مانوش کہ ایبیٹ نظر دہ بیراں۔ اللہ پاکاں فرمان تھو "تئی ماں انساناں ا پردہ ساتو یہ چھاں سات پردا ساتم"۔ این ما تھی لنگی گھان جولاک دی تھو؟

مجلس ما کہ فضول بحث تے تکرار ران شئی نہ۔ بلکہ مجلس مئی تعمیرى سوچ تے خیالات ران۔ اینیں کیر اوں خلق مجلس تھی بار کا ازده گرده۔ مجلس ما کہ مشران کہ

ہمیشہ مجلس کہ یائے تے اسلام علیکم منوگ پکار این سنتاں طریقہ تھو۔ مجلس ما کہ کہ بیال خلق تسان جواب وعیلکم السلام ما کہ دادہ۔ اسان بار ثواب تھو۔ ہمیشہ مجلس ما کہ یائے تے خالی باگ پیر کما کہ خالی باگ ہو تے تھی با بیوگ پکار، نہ کو چو خلقان ٹنگ رہ دہ۔ این طریقہ جُمیتاں صف مئی پا پکار نہ۔ موجودہ زمان مئی پا بار خلق این عادت تھی مجبور تھو۔ مجلس ما کہ یائے تے کیں خلق میچ گشی جولانش تے تھی خلقاں جولاک بوجوگ پکار۔ این نہ کو دی خلقاں جولاک پھوٹا تانی جولاک شروع کر۔ ان تھی مانوش بار باقوب اخکار ہواں۔ مجلس ما کہ یا بار جولاک پا گروگ پکار نہ، بلکہ جولاک گم تے مطلب بار ہودہ۔ جولاک مختصر ہودہ۔ لیکن جامع ہودہ۔ فالتو جولاک دہ مانوچیں شخصیت بار غلط معلوم ہوئیں۔ مجلس ما کہ یاگ تے تن ما کہ رنگینی تے شیرینی پیدا کروگ پکار نہ کو مجلس مئی پیکہ توب پیدا کر۔ بلکہ خوش اخلاقیہ تے طبیعات ٹیک گروگیں کوشش پکار۔

مجلس مے دی خلقیں بات بار توجہ سہ بوجوگ ضروری۔ این نہ او تو تانی جولاک دی خلق را کہ زبردستی دہ قبول گرده تہ۔ بلکہ تم دلائل تے مثالونہ دہ راضی کر نہ کو

تھی مشران بآر زیات خفہ ہواں تے آم تھی
 تسوں پکوکور کہ تکلیف میلاؤ ہواں۔
 لہذا امی جولاگ کہ بآر خیال گروگ پکار
 اوں آم موں تھیر تھی نہ ہودہ۔ امی جولاگ
 بظاہر بآر معمولی اخکارہ ہوانت لیکن
 مجلساں اداب مئی آم بآر گان تے آم را کہ
 عمال گروگیں کوشش گروگ موں سوئے کہ
 پکار تھو۔

پکار اوں تم کشران را کہ شفقت گرده تے
 اینچھلاں کشران کہ پا پکار اوں تم مشرانیں
 بآر اداب گرده۔ کشران مشرانان جولاگ بآر
 توجہ سہ بچ دہ۔ تیتھی اوں تسوں عمر بآر
 پیت۔ تسوں تجربہ تے علم بآر آشاں۔ تم
 ماتھی فائیدہ گھنوک ران۔ اکثر موجودہ
 زماناں کشران مشرانان جولاگ گپ گٹلی
 گراں تے این مناں اوں تو چھور بو اوم گنار
 ہوت تے اسوں دماغ خراب ہوت۔ امی الفاظ

کوستانا شعرونہ

چنڑیل: سید زمین اختر گاوری، لاموتئی، دیر

میں تھوس گیری چھور ہو جبارہ گا
 مئی سارہ اوتار سنا یہ ریتاں با رہ گا
 شندورے جمیت شی نوبات لالہ گیل گھئیگ
 خلیل لالہ چیک مئین گھئیگ
 جوئیں آ چوپوٹ ا لمستی چل کہ ای شیٹ
 گھئیگ
 لولو مئی چاشہ چوکو یہ دی نین بارہ گا
 مئی سارہ اوتار سنا یہ ریتاں با رہ گا
 شندوریں ڈینڈ تھی پتکہ وانش یہ
 ا چھون بگوڑ تے من گھی لپنش یہ
 نینے کنوئی دہ بچنش کھور دہ نہ پشنش یہ
 گین ڈینڈ ما اپان بچ کا چفکی یاں اوچھارہ
 گا
 مئی سارہ اوتار سنا یہ ریتاں با رہ گا
 مئی جیاروچ کریماں ایچھال سال کیر

یہ پا میجوگ بریشہ شندوراں سالہ گا
 مئی سارہ اوتار سنا یہ ریتاں با رہ گا
 مچی جھیمہ مکہ میشیرہ دو ٹیس کیر
 مولونے بینگ سہ مئی نیکھی ٹوپ کیر
 ائی ریتاں با باجا آش نہ ای مئی سوچ کیر
 فکیر تہ تھوکو مو یاگ اوں بآر دمارہ گا
 مئی سارہ اوتار سنا یہ ریتاں با رہ گا
 دیتکن ا دان تے اوچون آش
 شینش یا مئی شینگ شیش آتے راتیں نین آش
 اولوکی باترسہ ٹینش ٹنگرہ ئے سیان آش
 میجوگ چور کال نہ گاش پنجام کالہ گا
 مئی سارہ اوتار سنا یہ ریتاں با رہ گا
 تن ماگ گجرہ لاٹ کا چئی گھئیگ
 گوڈیں سریک نہ پشنش شینگ کہ رسئی
 گھئیگ
 میجوگ اس کہ دیانش قودو تے قلی گھئیگ

مئی تانی سختیاں قصہ کا موٹو یہ شان رہ گا
مئی سارہ اوتار سنا یہ ریتاں با رہ گا

تے باریل ایچہ خدایہ مئی سار کیر
ا پھاک سومیں آئیں وا تلی مئی توبہ گار کیر

قصہ ا حارمی پوآں

چُنڑیل:- گوہر رحمان، شہو، کالام

گا۔ ائی چو آ گھنیرہ تے آ بیرہ ڈپو۔ تام نینہ
پار کہ لنگنش۔ ائی تتھی گھنیر کہ ارو ڈو
مانوش گھر راکہ بڑنت۔ اولہ اکیں بیرے گھی
چو پار کہ لنگام۔ گھنیر آس کہ ارو گھی
چو۔ ان تتھی بیرے گھور راکہ بھیا گھی گا۔
گھنیرہ اولہ آس ما تپوس کیش ارو چھاں نام
کناں؟ ائی ارو ماں نام جاماں۔ ان تتھی بیرے
گھی گا تے گھنیرہ ای چکار دیت۔ خلق یا
آس کہ ارو کہ چھاں تھو؟ ائی ارو میں بیرے
نی۔ خلق ارو کن نی؟ ارو جاماں نی۔ خلق
ارو جاماں نیت تے تو کا چکار دینت۔
ائی پنہ روان آس۔ پنہ چو تتھی ماں آ باچہ
لار چانش۔ ائی باچا کہ ارو یہ پا کار گرنش
پرہ چھاں مزدوران پھیش گڑی ماں این زار
سوا چھی کراں۔ باچہ ارو تو آس نام۔ ائی
چھی بو تے یہ تھکہ آ بورئی زار دم۔ ان
اتوشی کار کا ارو چھاں مزدوران پھیش گڑی
ماں زار سوا چھی کیر۔ سہ ای کھوٹ آس۔
باچا آس کہ زریں آ بورئی دیت۔ ان تتھی
بوجئی زریں گھی گا۔ ائی چو زنگل مئی
ڈوئی گھنیرہ اسال سہ میلاؤ بو۔ تام آس کہ ارو
ائی کناں؟ ارو تانی لار جیکی کھوٹ گھی
چو باچا کہ دہ۔ سہ تھاکہ زار دئی۔ تامہ تانی
لار جیکی کھوٹ گھی چو باچا کہ دیت۔

ارو آ میش آس ار۔ سہ زمیندیری گرنش۔ تسال
آ پو آس۔ دی لوکوٹور نہ آس۔ آ دوس این
میش کھیر مئی کار گرنش۔ ائی تانی پو کہ
ارو چو چئی اکال۔ پو چو تانی یئی کہ ارو
بوب مناں ڈو پیش مانوش تھو آر۔ بار کہ
چئی کرا آر۔ تسوں یئی دوئی پیش مانوشیں
چئی برابر کا گھی گئے تے بشدمو تتھی
میش تہ اپانسہ تھو۔ اتھاں پوآں سوں بوب
اتھاں پو رہ بار میان آس۔ تن آس کہ کئی نہ
منو۔ دی دوسہ این پو چو تانی یئی کہ ارو
بوب منہ گائے حلال کرا آر۔ تسوں ییہ گائے
حلال کیر۔ این پوآ توشی ماس گھی ڈابو۔
ائی دا آ دھوبیاں لارہ گا۔ دھوبیاں پو کہ ائی
تتھی ماسیں پھیٹ گڑی پشانت۔ سہ
رینگوست۔ دھوبی این پو کہ ارو ماں پو کہ
ماس دہ۔ سہ ارو موں بوبہ ڈو میئش حلال
کا خار کیت۔ دھوبی تے اسال پو لنگی گا۔
این پوآ دھوبی این درئی گھی ڈابو۔ ان درئی
جوکی تسال کھوٹ گھی آ بورئی وا تلو۔
تاس گھی گا۔ ائی پنہ چو ڈوئی میئشال سہ
ڈپو۔ تام سہ ڈو گھور آس۔ تام آس کہ ارو
تئی این کناں گھینت؟ ائی ارو دھوبیاں لار کہ
زار تھو چو اپانکہ گھیا۔ آم ارو موں گھور کہ
بب کر۔ تام لنگی گا۔ ان تتھی آ گھور گھی

باچا تسوں دا تام گڑی تلی۔ این پوا زریں
بوجئی گھی چو تانی بوب کہ دیت۔

دیر کویستان تھی رضاکار نمائنده پکار تھو،
رابطہ کرا۔

غریب میس

چنڑیل:- مجیب الرحمان، شہو، کالام

ا علاقاً مئی ا غریب روزانہ مس گھی تانی
گزارہ گرنش۔ ا دوس بارہ مسین گیس تے
پکور مئی سوچ کیر اوں امی مس مئی بازار
پھر نو تو تے مکہ زیات پانس میلا نہ ہواں۔
ران جولاک اینوں یہ آس این باگاں مالدار کہ
تحفہ گھی چو احسان گرم۔

اتفاق سہ تھی باگاں مالدار کش کاس کہ
دعوت دیش۔ این میسہ ارادہ کیر اوں این مٹ
این مالدار کہ گھی چو بار انعام حاصل گرم۔
مالداراں دران رہ ا شوکیدار بیال آس۔
شوکیدارہ آس شیکہ لنگوگیں کیر منع کیر۔
شوکیدارہ منو اوں یہ تھی ا شرط دہ شیکہ
چھورنت اوں تئی کہ تحفہ گھیات تاس اڑ
مکہ پا دئی۔

این میسہ بار مجبور ہو تئی اڑ تساں شوکیدار
کہ اڑ دیت۔ سہ بار خوش ہو۔ ارو مالدار
شیٹ شی تھو اڑ تاس کہ دہ۔ ان آس لنگا
مالدار کہ دیت۔ مالدار بار خوشال ہو تے آس
کہ بارہ انعام دیت۔ ائی بار غریب آس تھو کو

بار خوشال ہو۔ مالدارہ اسان شکرہ ادا کا
آس رخصت کیر۔ سہ تانی لارہ چو بار
خوشال ہو۔

کالامیں تاریخی جُمیتان در۔ این جُمیتان ندر
کہ خلق دور دور تھی یاں۔